

SISEMINISTEERIUM

SISEMINISTEERIUM
ASUTUSESISESEKS KASUTAMISEKS
Märge tehtud "14" oktoober 2005 a.
Juurdepääsupiirang kehtib kuni ...
Alus: AV.TS. § 37 lg 2

Riigikontroll

14.10.2005.a nr OSII-2-7.1/05/1544

09.11.2005 nr 9.1-4-1/8943

Vastus kontrolliaruande eelnõule" Kohtuekspertiisi järjekorrad"

Koostatud kontrollaruanne on äärmiselt mahukas ning hädavajalik andmaks hinnangut Kohtuekspertiisi ja Kriminialistika Keskuse (edaspidi KEKK) tööle väljapoolt politseisüsteemi. Auditi tegemisel on läbi töötatud suur hulk materjale, mis meie hinnangul annab tõese ülevaate hetkesituatsioonist ekspertiiside järjekordade osas ning sellega seotud probleemidest ning samas ühtivad väljatoodud probleemid meile teadaolevate küsimustega, millele oleme püüdnud leida lahendusi. Kuigi eelnõus on põhiliselt uuritud vaid KEKKi osas sõrmejälje ja DNA ekspertiiside tegemist, on vajalik lahendada kogu ekspertiiside teema komplekselt ning kõiki osapooli rahuldavalt, sh ka ekspertide palgaküsimus, mis tagaks töötajate motiveerituse ning kinnistaks nad tööle pikemaajaliselt. Just pikaajaline kogemus on äärmiselt oluline ekspertiiside efektiivseks teostamiseks.

Täiendavalt esitame omapoolsed seisukohad meetmete ja abinõude tarvitusele võtmiseks Riigikontrolli poolt Siseministrile esitatud ettepanekute täitmiseks:

- „Korraldada Kohtuekspertiisi ja Kriminialistika Keskuse järjekorras olevate ekspertiiside inventuur. Inventuur vähendab võimalust, et tehakse järjekorras olevaid ekspertiise, mis on muutunud mittevajalikuks kriminaalmenetluse lõpetamise tõttu.“

Selle ettepaneku osas teeb Politseiamet koostööd Riigiprokuratuuriga ning käesolevaks hetkeks on Riigiprokuratuurile esitatud andmed kõigi enne 01.05.2005.aastal määratud ja senini lõpetamata DNA- ja sõrmejäljeekspertiiside kohta. Edaspidi kontrollitakse, kas antud ekspertiisimäärused on veel kehtivad ning kas ekspertiisi teostamine on vajalik. Mittevajalikuks osutumisel otsustatakse vastavate ekspertiisimääruste tühistamine, millest teavitatakse ka KEKKi.

- „Rakendada politseiprefektuurides eelkontrolli ekspertiisimääruste koostamise ja -materjalide esitamise üle. Enne dokumentide esitamist ekspertiisiasutustele tuleks kontrollida, kas need on koostatud nõuetekohaselt. Kontrollimisel avastatud puuduste parandamine suurendab korrektsete dokumentide hulka, mille tulemusena saavad eksperdid keskenduda ekspertiiside tegemisele, ühtlasi lüheneb ka ekspertiiside järjekord.“
- Kohustada Politseiameti politseipeadirektorit parandama ekspertiisimääruse kvaliteeti pideva järelevalve ning uurijate/kriminalistide koolitamise kaudu. Dokumentide nõuetekohase koostamise tulemusena vähenevad ekspertiiside kestus ja ekspertiiside tegemisega seonduvaid kulutused.“

SB 046722

Pikk 61
15065 TALLINN
Reg. kood 7000056

RIIGIKONTROLL
Kuupäev 10.11.05
Reg nr OSII-2-7.1/05/1544-2

Telefon 612 5001
Telefon 612 5002
Eks 612 5087
E-post sisemin@sisemin.gov.ee

Konto 10220027689012
Viite nr 1200000362
Saaja Rahandusministeerium
Eesti Ühispank

Politseiamet koostöös KEKK-iga arvestab koolitusvajaduste väljaselgitamisel Riigikontrolli auditi märkustega, KEKK valmistub koolitama politseiasutuste kinnitatud "kontrollijaid" ning neid pidevalt kursis hoidma toimuvate muudatustega. Juba praegu on KEKK menetlejatele koostanud ja Politsei sisevõrgu (Intraneti) kaudu kõigile politseiametnikele kättesaadavaks teinud juhendmaterjalid eri liiki kriminalistikaekspertiiside ettevalmistamiseks ja määramiseks. Nimetatud materjale uuendab KEKK regulaarselt, tagamaks muudatuste kajastamist.

- „Leida lisaraha Kohtuekspertiisi ja Kriminalistika Keskusele eesmärgiga suurendada DNA-ekspertiiside tegemise mahtu. Vastasel juhul pole võimalik vähendada DNA-ekspertiiside järjekorda ja rahuldada nõudlust nende ekspertiiside järele. Selle tagajärjeks on DNA-ekspertiisiga kriminaalasjade menetlemise pikk kestus.“

Politseiamet koostöös Siseministeeriumiga arutab lisarahade leidmise võimalusi KEKK-ile. KEKK on omalt poolt valmis koostama DNA-ekspertiisivaldkonna arengukava. Arengukavas peaksid muuhulgas kajastuma olemasolevad probleemid ning finantseerimisvajadused. Seejuures peab arvestama, et tegemist on nii tehnoloogiliselt kui ka seadusandlikul tasandil väga kiiresti areneva/muutuva ekspertiisivaldkonnaga.

- „Hinnata Kohtuekspertiisi ja Kriminalistika Keskuse ressursside kasutamist ekspertiisiliikides, mida auditis ei käsitletud. Hinnates perioodiliselt võrreldavat infot ekspertiiside kestuse, järjekorra ja ekspertiisi tegijate töökoormuse kohta ning vajadust ümber paigutada ressursse ekspertiisiliikide vahel, saab vajaduse korral ümber paigutada ressursse ekspertiisiliikide vahel.“

Nimetatud Riigikontrolli ettepanek on osaliselt juba rakendatud. Nii on tehnikaosakonna vabale ametikohale palgatud ekspert, kes täidab keemia- ja bioloogiaosakonna eksperdi tööülesandeid. Struktuuri ja teenistujate koosseisu korrastamine on planeeritud 01.01.2006. Samas on vajalik riiklikult tasandil vastu võtta otsused: a) milliseid ekspertiisiliike arendada/milliste ekspertiisiliikide järele on piisavalt nõudlust ka tulevikus, b) milliseid teenuseid oleks väiksemate kulutustega võimalik sisse osta või teha allhanke korras (välistatud ei ole rahvusvaheline koostöö), c) milliseid teenuseid võiksime ise osutada teistele asutustele väljapool õigussüsteemi, et ressursi paremini kasutada. Samuti tuleks lahendada küsimus, kas KEKK peab jätkama raamatupidamiskspertiisiga, milline tegevus ei vaja laboratoorseid eritingimusi ja mis teistes Euroopa arenenud riikides on üks osa kvalifitseeritud majandusuurijate pädevusest.

- „Kehtestada koostöös Kohtuekspertiisi ja Kriminalistika Keskusega ekspertiiside tegemise tähtajad. Tähtaegade kehtestamisel tuleks arvesse võtta kriminaalasja prioriteetsust, raskusastet ja vahialuse olemasolu. Näiteks võiks 90% I astme kuritegudes tellitud DNA-ekspertiisidest olla lõpetatud 30 päeva jooksul. Selged tähtajad annavad ekspertiisiasutusele aluse paremaks planeerimiseks ning seeläbi tõhusamaks ja mõjusamaks toimimiseks.“

Käesoleval ajal ei ole seadusega kehtestatud ekspertiisitähtaegu, kehtiva Kriminaalmenetluse seadustiku alusel kehtestatakse tähtaeg, kui ekspertiis määratakse riiklikust ekspertiisiasutusest väljapool. 30päevane ekspertiisitähtaeg on pärit ajast, kui olid eeluurimistähtajad. Arenenud Euroopa riikide praktikas ei eksisteeri kehtestatud tähtaegu: ekspertiisile kulutatud aeg ja vahendid on kontrolli all ja analüüsist tulenevalt rakendatakse meetmeid tähtaegade lühendamiseks. Isegi ootejärjekorra puudumisel ei mahu paljuobjektilised, töömahukad ja tehniliselt keerukamad ekspertiisid 30 päeva sisse ning praktikas lepitakse tähtaja osas menetlejaga kokku. Erinevates riikides on tähtaegu kajastatud pigem tulemuslepingutes, kus püütakse iga-aastaselt määratleda, nt kui suur osakaal ekspertiisidest tehakse 30 päeva jooksul, kuid see sõltub eraldatud rahalistest vahenditest ning samuti väga suurel määral ekspertiiside tellimisest. Seda praktikat on KEKK planeerimisel rakendanud. Ettepanek tähtaegade kehtestamise kohta ei pruugi anda seda tulemust, mida oodatakse: ekspertiisivaldkondades tehakse tööd vastavalt võimalustele. Pigem tuleb selgitada

välja põhjused, mis ei taga ekspertiisiakti valmimist mõistliku aja jooksul ja leida võimalused nende takistuste kõrvaldamiseks. Kiirusenõude täitmisel võib kannatada kvaliteet.

- „Kehtestada Kohtuekspertiisi ja Kriminallistika Keskuses kord, mille kohaselt tehakse ekspertiise kriminaalasja prioriteetsusest lähtuvalt. See tagab ühiskonnaohtlike kuritegude menetlemise enne vähem ohtlikke ja riigi kriminaalpoliitiliste eesmärkide saavutamise.“

Siseministerium kooostöös justiitsministeriumiga esitab Politseiametile iga-aastaselt prioriteetidid kuritegevusevastases tegevuses. Esitatud prioriteetidid edastatakse kõikidele politseiasutustele ning KEKK kui üks politseiasutus lähtub oma tegevuse kavandamisel sätestatud prioriteetididest.

- „Kehtestada Kohtuekspertiisi ja Kriminallistika Keskuses kord, mille kohaselt ekspertiisiaktide väljastamine ekspertiisiasutusest ja kriminaalmenetluse registrisse lisamine toimuks ühe tööpäeva jooksul pärast akti valmimist.“

Politseiamet otsib koostöös KEKK-iga antud probleemile optimaalset lahendust. KEKK on pakkunud välja erinevaid võimalusi:

- a) Suurendatakse KEKKi postikulude eelarvet ning kõik materjalid (sh ekspertiisiks esitatud objektid) väljastatakse posti teel 1 päeva jooksul;
- b) Eraldatakse KEKKile koos vajalike eelarveliste vahenditega 1 täiendav ametikoht, kelle ülesanne on 1 päeva jooksul akti andmete elektrooniline üleslaadimine andmebaasi;
- c) Iga ekspert, kes koostab ekspertiisiakti, paneb ise andmebaasi üles akti. Samas, andmete üleslaadimine ei eelda eksperdi kvalifikatsiooni, tegemist oleks kõrgelt kvalifitseeritud tööjõu ebaotstarbekohase rakendamisega, samuti väheneb seega aeg, mida ekspert saab kasutada ekspertiisi tegemiseks.

- „Leida võimalused Politseiameti ja riiklike ekspertiisiasutuste koostöo parandamiseks ning perioodilise tagasiside andmiseks. Tagasiside annab ekspertidele vajalikk infot nende töö kohta ning võimaldab tellijate ootustele paremini reageerida.“

Politseiamet nõustub täielikult Riigikontrolli arvamuselga koostöo vajalikkusest. Kriminaalmenetluse seaduslikkuse ja tulemuslikkuse eest vastutab vastavalt Kriminaalmenetluse seadustiku sätetele prokuratuur, ekspertiiside määramine on üks kriminaalmenetluse osa, seega on loomulik, et Politseiamet on alati valmis otsima võimalusi koostöo parandamiseks prokuratuuriga, kohtutega, samuti riiklike ekspertiisiasutustega, et tõhustada kriminaalmenetlust. KEKK soovib oma ülesannete paremaks täitmiseks saada tagasisidet nii prokuratuurist, kui ka kohtutest ning on valmis kooستama üldise küsimustiku politseiametnikele/ prokuröridele/ kohtunikele ja analüüsima selle kaudu saadavat tagasisidet ning samuti läbi viima pistelist tagasiside küsimist nii juhuvalikkuga leitud kui ka konkreetsete menetletavate asjade osas.

Kontrollaruande eelnõus on mitmel korral võrreldud DNA-ekspertiiside tegemist KEKKis ja vastavalt Eesti Kohtuarstliku Ekspertiisibüroos (EKEB) Siinkohal soovime juhtida tähelepanu järgmistele erinevustele kahe asutuse töös:

1. Tulenevalt rahvusvaheliselt praktikast ja asutuses kehtestatud kvaliteedinõuetest hindavad KEKKis iga DNA-ekspertiisi uuringutulemusi ja allkirjastavad ekspertiisiakti (teise eksemplari) 2 ekspert. EKEB sellist praktikast ei rakenda – neil on kooستeisis ainult üks ekspert.
2. Ekspertiisi mõistet kasutatakse kõne all olevates asutustes erinevalt. KEKKis on ekspertiisi tegemise aluseks ekspertiisimäärus, samas oleme näinud EKEBs tehtud akte, mille aluseks ei ole ekspertiisimäärus, vaid menetleja kiri. KEKKis käsitletakse selliselt saadetud materjale uuringumaterjalidena, viimaste uuringutulemuste kohta ekspertiisiakti ei vormistata (kuigi sisuliselt viiakse läbi ekspertiisiga samased uuringud ja nendega kaasnevad samuti otsesed

kulutused kemikaalidele, kulumaterjalidele, tööjõule jne). Seega, kui võtta aluseks nn EKEB praktika, tehakse KEKKis sisuliselt rohkem ekspertiise, kui ekspertiiside statistika seda näitab.

3. Ekspertiiside mahud on erinevad. Õigem oleks võrdlemisel aluseks võtta uuritud proovide arv. On ekspertiise, mille käigus analüüsitakse ainult mõnda proovi ja samas on ekspertiise, mille käigus analüüsitud proovide arv võib ületada 100 proovi. Lisaks on oluline hinnata seda, millise protsendi proovidest moodustavad nn võrdlusproovid (suhteliselt lihtsalt ettevalmistatavad, analüüsivad ja interpreteeritavad) ja millise protsendi nn sündmuskohaproovid (ettevalmistus ja interpretatsioon aeganõudvam). Seega näiteks isaduse tuvastamine tsiviilasjades, kus on alati korralik võrdlusmaterjal, on tunduvalt vähem töömahukas kui nt narkolaboriga seotud ekspertiisi tegemine, kus nn sündmuskohaproove võib olla kümneid ja need on sageli kehvast seisukorras ning ka kahtlusalluseid võib olla kümneid. Tulenevalt rahvusvahelistest kvaliteedinõuetest (ENFSI DNA WG Kvaliteeditagamise programm) suurendati 2004. aasta algusest alates KEKKis nn negatiivsete kontrollproovide osakaalu.
4. Proovide ettevalmistamine KEKKis ja EKEBs toimub erinevalt. KEKKis kasutatakse nn sündmuskohaproovide korral enamikel juhtudel aeganõudvat, kuid samas tundlikumat ja tulemuslikumat DNA eraldamismeetodit. Teiseks kvantifitseeritakse KEKKis kõik nn sündmuskohaproovid, mis on rahvusvaheline praktika. EKEBs kasutatakse kvantifitseerimist vaid erijuhtudel (*Justiitsministeeriumi poolt 17.08.2005 esitatud eelnõu ettepanek Kohtuekspertiisiseaduse muutmise kohta ja selle juurde kuuluv seletuskiri*).
5. Tulenevalt rahvusvahelistest kvaliteedinõuetest analüüsitakse KEKKis võimaluse korral (kui algmaterjali on piisavalt) kõik proovid topelt (samuti Soome vastavas laboris). Selline kordusanalüüs tähendab ühelt poolt kvaliteedi tagamist, kuid teiselt poolt kaasnevad täiendavad kulutused: personal teeb lisatööd (aeg) ning iga proovi analüüsimisega kaasnevad lisakulutused materjalidele (kemikaalid, tarvikud). KEKKil puuduvad andmed, millisel määral kasutatakse EKEBs sellist topeltanalüüsi.
6. EKEBs tehakse eraldi kohtubioloogiaekspertiise (näiteks vere, sperma kindlaks tegemine). KEKKis kuulub vere (sh vajadusel inimvere) ja sperma kindlaks tegemine eeltestina DNA ekspertiisi tegemise hulka.

Võrreldes KEKKi ja Soome labori näitajaid, tuleb tähelepanu pöörata ka asjaolule, et Soomes on mitmed tööetapid DNA-ekspertiisi teostamisel automatiseeritud (kasutatakse roboteid), mis tagab efektiivsema töö laboris. Teisest küljest analüüsitakse suuremal määral nn klassikalisi proove, mille interpretatsioon on vähem töömahukas ning ekspertiisid on Soomes politsei (menetleja) poolt paremini ettevalmistatud: Soome politsei kriminalistikateenistustel on pikem traditsioon, parem ettevalmistus, varustus, kõrgem motivatsioon tööks sündmuskohal, mis otseselt mõjutab ekspertiisitöö kvaliteeti. Võrdluses Soomega peab veel ära märkima, et Soome läbis oma kriisi DNA- ja sõrmejälje osas aastaid varem ja praegune tulemus saavutati peale analüüsi ja täiendava ressursi eraldamist. Ka Soomes on olnud DNA-ekspertiiside järjekord üle kahe aasta (samuti ka käekirjaekspertiisi järjekord).

Kokkuvõtteks võib öelda, et KEKKis, EKEBs ja Soome kohtuekspertiisi laboris tehakse DNA-ekspertiise erinevatel alustel ja erinevates tingimustes, mistõttu ei ole mõningad kontrollaruandes toodud näitajad päris üheselt võrreldavad ja vajaksid täpsemat kontrollimist, erinevuste põhjuste väljaselgitamist ja esitamist. Kindlasti peaksid sel juhul olema kaasatud välisekspertid teistest kohtuekspertiisiasutustest.

Samuti peaks kajastuma olulisemate järelduste ning ettepanekute osas, et sama ekspertiisiliigi killustamine eri asutuste vahel ja topeltrahastamine on vastuolus üldtunnustatud rahvusvaheliste põhimõtetega (sellises väikeses riigis ei ole otstarbekohane ressursse kulutada topelt). Aastatel 2000-2002 toimunud Phare projekti käigus pandi alus KEKKi DNA laborile ning projekti tulemit ja võimalikke riske on hinnatud ja kontrollitud Euroopa Komisjoni sõltumatute välisekspertide poolt. Ka selle projekti puhul toodi eksperthinnangutes (Interim Evaluation Report IE.EE.JHA.02.040 Justice and Home Affairs Estonia) ühe riskina välja ekspertiisitöö killustumise erinevate laborite/asutuste vahel ja tehti ettepanek DNA andmekogu silmas pidades koondada kõik kriminaalasjades tehtavad DNA-ekspertiisid KEKKi. See soovitus läheb vastuollu Riigikontrolli poolt tehtud ettepanekutega. Tulenevalt välisekspertide hinnangutest jäi EKEB Phare projektitaotlus rahastamata, kuna see suures osas dubleeris juba KEKKis elluviidavat projekti.. Kuni käesoleva ajani on KEKKile tekitanud segadust ja lisatööd andmete hajutamine kahe asutuse vahel (KEKK haldab DNA andmekogu), mis omakorda ei tule kasuks õiguskorra tagamisele. Seega võiks EKEB roll olla eelkõige keskendumine tsiviilasjades määratud ekspertiiside tegemisele (isaduste tuvastamine) ning näiteks kaasa aitamine surma põhjuste tuvastamisele DNA abil (kaasa arvatud preventiivne meditsiin), mis on äärmiselt vajalik.

Kuigi sõrmejäljeekspertiiside järjekord oli üheks kahest KEKKis auditeeritud valdkonnast, ei ole käesolevas vastuses nimetatud küsimusele keskendutud, kuna auditi läbiviimise ajaks oli KEKK juba rakendanud abinõusid olukorra lahendamiseks, Nimelt 2003. aasta struktuurimuudatusega kaasnenud isikkoosseisu suurenemisega tööle võetud eksperdid hakkavad jõudma kaheaastase kohustusliku koolituse lõpuetappi, mistõttu on 2006. aastal oodata kohtueksperdi staatust omavate ekspertide osakaalu suurenemist ning Phare projekti raames hangitud ja selle aasta lõpus installeeritava uue AFIS-süsteemi tööle hakkamine peaks suuresti lahendama ka seni piiratud AFIS võimalused ekspertiiside tegemisel süsteemi ülekoormatuse tõttu. Seega on sõrmejäljeekspertiiside tegemiseks leitud nii inim- kui tehnilised ressursid, mis peaksid ekspertiisitulemit hakkama mõjutama 2006. aastal.

Lugupidamisega

Kalle Laanet
minister

Märt Kraft
kantsler

Knut Klais 612 5139 Knut.klais@sisemin.gov.ee

Lp hr Mihkel Oviir
Riigikontrolör
Riigikontroll
Narva mnt 11a
15013 TALLINN

Teie 14.10.2005.a. nr OSII-2-7.1/05/1543

Meie 11.11.2005.a. nr 8-1-04//12701

Audit "Kohtuekspertiisi järjekorrad"

Justiitsministeeriumi seisukohad auditi „Kohtuekspertiisi järjekorrad“ eelnõus toodud ettepanekute suhtes on järgmised:

Ettepanek 1: Riigikontroll soovib Justiitsministril algatada seadusemuudatus kriminaalmenetluse seadustikus (edaspidi *KrMS*), mille kohaselt kriminaalmenetluse lõpetamisel tuleb ekspertiisimäärus tühistada, kui ekspertiis on lõpetamise ajaks tegemata ja lõpetamisest tuleb viivitamata teavitada eksperti.

Auditi eelnõu alajaotuses 2.2. (lk 14) on juba kajastatud Justiitsministeeriumi seisukoht, et kriminaalmenetluse lõpetamisel on edasised menetlustoimingud õigustühised.

Lisaks on eelviidatud auditi osas selgelt välja toodud kriminaalmenetluse menetluse loogikast johtuv asjaolu, et kui kriminaalmenetlus tahetakse lõpetada kuriteo teoimepannud isiku tuvastamatuse tõttu, siis pole menetluse lõpetamine ennem ekspertiisitulemuste teadasaamist põhjendatud. *KrMS*-i § 201¹ alusel lõpetamine eeldab nimelt olukorda, kus lisatõendite kogumine isiku tuvastamiseks on välistatud. Ekspertiisis tähelepanu all olevaid DNA ekspertiise määratakse reeglina just eesmärgiga siduda konkreetne isik sündmuskohaga või asitõendiga.

Seoses ilmnenud segadustega *KrMS*-i § 201¹ alusel kriminaalmenetluse lõpetamisel on Riigiprokuratuur juba k.a oktoobris nõudnud KEKK-st välja ülevaate asjakohastest ekspertiisidest. Nimekirja alusel vaadatakse üle ekspertiiside põhjendatus ja vajadusel tühistatakse kriminaalmenetluse lõpetamise määrused asjades, kus ekspertiis osutub vajalikuks tõendiallikaks kuriteo toimepannud isiku väljaselgitamisel. Kokku kuulub ülevaatamisele 5845 ekspertiisimäärust. Praegune olukord on põhjustatud suuresti sellest, et *KrMS* § 201¹ jõustus 01.07.2004.

Eeltoodust järeldub, et juba määratud ekspertiisi tühistamine peaks praktikas olema erand. Seetõttu ei ole Riigikontrolli ettepanekule vastava muudatuse lisamine *KrMS*-i kohane.

Samas ei eita me probleemipüstituse õigsust, sest ekspertiisi teeb menetleja määratud isik, kes ei ole reeglina teadlik menetleja teistest menetlusotsustest. Olulise tähtsusega on siinkohal järgmised aspektid:

- 1) ekspertiisi määramise põhjendatus ja ekspertiisitulemuse mõju menetluse lõpetamisele;
- 2) ekspertiisi teavitamine kriminaalmenetluse lõpetamisest.

Esmalt tuleb seega tagada ekspertiisi määramise põhjendatus (vt ettepanek 3). Kui ekspertiisi määramise ajal on see põhjendatud, aga hiljem uurimine näitab, et menetlus tuleb kriminaalmenetlust välistava asjaolu tõttu (*KrMS* § 199) või otstarbekusest (*KrMS* § 201-204), siis on määrava tähtsusega menetleja ja ekspertiisi vaheline infovahetus (vt ettepanek 2).

CC 004132

Ettepanek 2: Riigikontroll teeb ettepaneku tagada ekspertiisimääruste tühistamise kandmine kriminaalmenetlusregistrisse ja võimaldada ekspertide juurdepääs registrile.

Justiitsministeerium nõustub põhimõtteliselt ettepanekuga. Oleme seisukohal, et (kohtu)ekspertidele tuleb tagada juurdepääs kriminaalmenetlusregistrile. Seeläbi kiireneb ekspertiisimääruse ja ekspertiisiakti edastamine ning lisaväärtusena kaasneb võimalus koguda ekspertiisialast statistikat. Leiame, et kriminaalmenetlusregistri tehnilise lahenduse kaudu saab eksperti teavitada kriminaalmenetluse lõpetamisest ja ekspertiisimääruse automaatselt tühiseks muutumisest. Ettepanekuga on juba arvestatud kriminaalmenetlusregistri arendustööde kavandamisel. Täpset realiseerumise aega ei oska hetkel veel öelda.

Ettepanek 3: Kehtestada kord, kus DNA- ja sõrmejäljeekspertiisi määramine kriminaalmenetluses toimub prokuratuuri eelneval loal.

Nõustume, et prokuratuuri eelnev kooskõlastus teatud liiki ekspertiiside määramiseks aitab vähendada mittevajalike ja põhjendamatute ekspertiiside hulka. Kooskõlastuse kehtestamisel on aga mitu võimalust. Vastava nõude saab kehtestada nt KrMS-i § 213 lõike 5 alusel riigi peaprokuröri üldise juhise vormis. Teine võimalus on lahendada kooskõlastamine prokuröride ja uurijate spetsialiseerumisele tuginedes kuriteoliigiti koolituste ja ühishõupidamiste kaudu. Selle tulemusena annaks menetlust juhtiv prokurör üldise suunise ekspertiiside määramiseks ja üksikjuhtumitel arutatakse määramise põhjendus vajadusel üle.

Ettepanek 4: Leida lisaraha EKEB-le eesmärgiga suurendada DNA-ekspertiiside tegemise mahtu.

Siinkohal kordame auditi läbiviimisel omalt poolt tehtud, kuid aruandes kajastamata ettepanekut leppida Justiitsministeeriumi ja Siseministeeriumi koostöös kokku täpne DNA-ekspertiiside tegemise alane tööjaotus kahe riikliku ekspertiisiasutuse vahel. Lähtudes kokkulepitud tööjaotusest on võimalik teha konkreetse ekspertiisiliigi arenguplaanid ja tagada vajalik finantseerimine.

Samas peame oluliseks märkida, et kuritegude menetlemise seisukohalt on DNA- ja sõrmejäljeekspertiisid reeglina väga olulise tähtsusega, mistõttu nende määramine võib olla õigustatud ka kuritegude puhul, millega tekitatud kahju on keskmise suurusega. Hinnang ekspertiisi määramise otstarbekusele peab alati lähtuma konkreetse kriminaalasja eripäradest ja prioriteetsusest.

Ettepanek 5: Hinnata EKEB-i ressursside kasutamist ekspertiisiliikides, mida auditis ei käsitletud.

EKEB-i ressursside kasutamine kõigis ekspertiisiliikides on osa Justiitsministeeriumi poolt teostatavast teenistuslikust järelevalvest.

Ettepanek 6: Kehtestada koostöös EKEB-iga ekspertiiside tegemise tähtajad.

Nõustume ettepanekuga kehtestada ekspertiiside tegemise tähtajad riiklikes ekspertiisiasutustes. Vt ka vastust ettepaneku 7 kohta.

Ettepanek 7: Kehtestada EKEB-is kord ekspertiiside tegemiseks lähtudes kriminaalasja prioriteetsusest.

Toetame põhimõtteliselt lähenemist, et ekspertiiside tegemisel tuleb lähtuda kriminaalasja prioriteetsusest, aga peame oluliseks ka ekspertiisiasutuse tõrgeteta töö tegemise võimaldamist. Siinkohal rõhutame, et kriminaalasjade prioriteetide üle laiemalt otsustavad kohtueelsed menetlejad – uurijad ja prokurörid – , mitte ekspertiisiasutus. Seetõttu tuleb hinnata riiklike ekspertiisiasutuste reaalseid ekspertiisimahtusid, millega peavad arvestama ekspertiiside tellijad.

Oleme arvamusel, et mõlemale riiklikule ekspertiisiasutusele, s.o EKEB-le ja KEKK-ile on mõistlik kehtestada samad printsiibid prioriteetide ja tähtaegade arvestamiseks. Töökorraldusliku küsimusena võiks seda reguleerida ekspertiiside läbiviimist reguleerivas seaduses madalamalseisvas õigusaktis. Kuna valdkond puudutab kahe ministeeriumi – Sise- ja Justiitsministeeriumi – haldusala, oleks võimalik prioriteetide arvestamine kehtestada Vabariigi Valitsuse määrusega. Teise variandina on võimalik ekspertiiside kasutamine vastavalt kuriteo prioriteetsusele reguleerida riigi peaprokuröri juhiseiga.

Ettepanek 8: Kehtestada EKEB-is kord, mille kohaselt ekspertiisiaktide väljastamine ekspertiisiasutusest ja lisamine kriminaalmenetlusregistrisse toimuks ühe tööpäeva jooksul pärast akti valmimist.

Ekspertiisiakti väljastamist EKEB-ist 1 tööpäeva jooksul pärast akti valmimist on võimalik korraldada, kuid selleks tuleb EKEB-il eelkõige Politseiametiga leppida kokku konkreetses töökorralduses pidades silmas ökonoomsuse põhimõtet. Ekspertiiside väljastamise korra kehtestamine on EKEB-i direktor ülesanne.

Lugupidamisega

Rein Lang
Minister

Jüri Pihl
Kantsler

LL 000930

Saale Laos 6 20 82 20
Saale.laos@just.ee